

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

Sect. 1. An dentur in rebus materialibus substantiales formæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94135](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94135)

denique, quia est una ex præcipuis causis. Quid autem per Metaphysicam formam significetur, & quo modo hanc rationis causæ participet, in fine huius disputationis subiiciemus.

S E C T I O I.

An dentur in rebus materialibus substantiales formæ.

I.
Dubitatio.

Ratio dubitandi est primò, quia formæ substantiales nullo experimento cognosci possunt, nec sunt necessariæ ad omnes actiones & differentias rerum quas experimur: ergo non sunt sine causa introducendæ. Antecedens patet, quia ignis v. g. sufficienter intelligitur in suo esse constitutus, si concipiamus quandam substantiam habentem perfectum, & summum calorem cum siccitate coniunctum, etiam si substantia his accidentibus subiecta, sit simplex: & hoc etiam satis est ad omnem actionem ignis, quam experimur, & ad distinctionem inter ignem & aquam, & ad transmutationem unius in aliud, quæ in hoc videtur consistere, quod illa substantia à summo frigore transit in summum calorem, & è conuerso. Hoc ergo satis est ad constitutionem, distinctionem, & actionem elementorum, idem ergo proportionaliter sufficit ad mixtorum compositionem: hæc enim ex elementorum missione procreatur.

II.

Secundò inuolui videtur repugnantia cum dicitur forma informans, & substantialis: nam vel est res subsistens, & nullo indigens subiecto sustentante, vel illo indiget: si primum habeat, non potest esse forma informans, quia repugnat id quod subsistens est, in alio recipi. Si secundum habeat, est forma inherens: ergo accidentalis, non datur ergo substantialis forma.

III.

Tertiò, quia positis substantialibus formis, non potest intelligi, quo modo fiant rerum transmutationes, & generationes, nisi aliquid ex nihilo fiat, quod esse non potest iuxta naturalia principia. Sequela patet, quia vel forma substantialis præexistit generationi, aut aliquid eius, vel nihil. Primum dici non potest, alias infinite formæ præexisterent in materia, & re ipsa nihil de nouo fieret, sed appareret. Neque etiam potest dici secundum, tum quia in eadem parte materiæ non potest esse aliquid formæ, quin sit tota forma, cum indiuisibilis sit: tum etiam, quia etià si pars formæ præsit, & pars inducenda sit, hæc pars fiet ex nihilo: non enim potest ex priori parte fieri. restat ergo, ut dicatur tertium, quod tamen repugnat, & excedit vim naturalium agentium.

IV.

Veteres Philosophi
formas substantiales
negant.

In hac questione antiqui Philosophi ferè omnes ignorarunt formas substantiales, ut constat ex his, quæ supra retulimus de eorum opinionibus circa materiam primam, vel primum subiectum transmutationum naturalium: cum enim existimauerint illud subiectum esse completum ens actu, non potuerunt substantialem formam agnoscere: nam forma substantialis, & materia, prima, quæ sit pura potètia, quasi correlatiua sunt. Nonnulli etiam è posterioribus Philosophis, saltem in elementis, negarunt substantiales formas. Ita significat Alexander Aphrodisæus 12. Metaph. commento 12. quanquam ibi solum exempli causa, & secundum proportionem loqui videtur: & Philoponius 2. de Gener. com. 7. & prius tenuit eandem sententiam Galenus libr. 1. de Element. & antea idem sensit Empedocles, qui mixtorum formas non negauit, sed elementorum, ut significat Aristoteles 1. Physic. tex. 51. & 2. Physic. text. 22.

Questionis resolutio.

V.

Dicendum vero est, omnes res naturales, seu corporeas constare forma substantiali) præter

materiam) tanquam principio intrinseco, & causa formali. Hæc est sententia Aristotelis innumeris locis, qui sæpe reprehendit veteres Philosophos, quod, ferè prætermissa substantiali forma, omnem inquisitionem circa materiam adhibuerint, ut constat ex toto lib. 1. Physic. & lib. 2. ca. 1. ubi formam perfectiorem naturam dicit esse, quam materiam. Idem habet lib. 1. de partibus animalium, cap. 1. & 7. Metaph. ca. 4. & lib. 12. c. 2. ubi vocat formam hoc aliquid: quia complet substantiam; quæ est hoc aliquid. & ibidem, præsertim lib. 7. Metaphysicæ vocat formam quod quid est: & rationem reddit, quia ipsa est quæ constituit, & distinguit rerum essentias. Præterea libr. 1. de Anima, ca. 1. distinguit substantiam in materiam, formam, & compositum, & formam vocat immutabilem, de quo nomine multa erudite scribit Fonseca lib. 1. Metaphysicæ in fine: communiter tamen doctores scriptores vocem entelechiæ generalioris esse, & plura comprehendere quam substantialem formam, significat enim proprie perfectionem, seu actum perfectientem rem. Per antonomasiam vero attribui solet formæ substantiali, quod sit præcipuus actus, & maxima perfectio rei substantialis. Alietiam nominibus solet ab Aristotele forma substantialis nominari, quæ inferius, explicando eius causalitatem, adnotabimus. Non tamen fuit Aristoteles huius veritatis inuentor, nam ante eum substantialem formam agnouit Plato, ut constat ex Timæo, ubi formas appellat vere existentium similitudinem, id est, idearum participationes, cum tamen ipse non ponat ideas nisi substantiarum. Et ante Platonem nonnulli è Philosophis creduntur substantiales formas attigisse, ut constat ex Aristotele 1. de partibus animalium, cap. 1. & aliis locis supra citatis. Iam vero est hoc dogma ita receptum in Philosophia, ut sine magna ignorantia id negari non possit: et quia ita consentaneum veritati fidei Christianæ, ut eius certitudo non parum inde augeatur: quare placet huius veritatis probationem à quodam principio fidei certo, & lumine naturali euidente inchoare.

Ex rationali cetera substantiales formæ colliguntur.

PRima igitur ratio sit, nam homo constat forma substantiali ut intrinseca causa: ergo & res omnes naturales. Antecedens probatur, nam anima rationalis substantia est, & non accidens, ut patet, quia per se manet separata à corpore, cum sit immortalis: est ergo per se subsistens, & independens à subiecto, non est ergo accidens, sed substantia. Rursus illa anima est vera forma corporis, ut docet fides, & est etià euidenter lumine naturali: non enim potest esse substantia assitens, aut extrinsece mouens corpus: alias non viuificaret illud, neque ex præsentia, & coniunctione eius essentialiter penderent opera vitæ: nec denique esset ipse homo qui intelligeret, sed quædam alia substantia illi assitens. Constat ergo homo corpore ut materia, & anima rationali ut forma: est ergo hæc anima substantialis forma: nam ut infra declarabimus, nomine substantialis formæ nihil aliud significatur, quam substantia quædam partialis quæ ita potest vniri materiæ, ut cum illa componat substantiam integram ac per se vnā, qualis est homo.

Prima vero consequentia probatur, supponendo sermonem esse de rebus naturalibus generabilibus, & corruptibilibus, nam hæc sunt quoad hanc partem eiusdem ordinis cum homine, & inter eas potest esse transmutatio & vicissitudo: inde tamen facile concludetur à fortiori id esse dicendum de incorruptibilibus corporibus, supposita sententia quam supra trastraximus de materia eorum. Hominis ergo compositio ex materia & forma substantiali ostendit esse in re-

in rebus naturalibus quoddam subiectum substantiale natura sua aptum ut informetur actu aliquo substantiali; ergo tale subiectum imperfectum, & incompletum est in genere substantiae: petit ergo semper esse sub aliquo actu substantiali. Hoc autem subiectum non est proprium hominis, sed in aliis etiam rebus naturalibus reperitur, ut per se notum est: unde & ad generationem hominis supponitur, & ad nutritionem, & post eius corruptionem manet: ergo res omnes naturales, quae illo subiecto seu materia constant, constant etiam substantiali forma actuante, & perficiente subiectum illud. Præterea, ex eadem hominis compositione colligitur, aggregationem plurimum facultatem, vel formarum accidentalium in simplici subiecto substantiali non satis esse ad constitutionem rei naturalis: nam in homine sunt illae facultates, & formae accidentales, plures fortasse ac perfectiores, quam in aliis naturalibus rebus, & tamen non sufficiunt ad constitutionem alicuius naturalis entis completi, sed præterea requiritur forma, quæ veluti præsit omnibus illis facultatibus, & accidentibus, & sit fons omnium actionum, & naturalium motuum talis entis, & in qua tota illa varietas accidentium & potentialium radicem, & quandam unitatem habeat: ergo eadem ratione in aliquibus entibus naturalibus necessaria est aliqua forma substantialis distincta ab accidentibus, & intimior ac perfectior illis. Tertio, eodem exemplo constat generationem, & corruptionem hominis substantialem non consistere in acquisitione, vel amissione aliquorum accidentium, sed in vnione vel disunctione animæ rationalis substantialiter informantis corpus humanum, ad quam præparant accidentia quædam, quibus sublati, anima recedit, & homo corrumpitur: ergo eodem modo intelligendum est fieri corruptionem & generationem aliarum entium naturalium. Nam, quantum experientia colligi potest, idem modus est generationis & corruptionis in aliis rebus, qui est in homine, excepta differentia in perfectione & substantia formæ humanæ, quam ex modo generationis & corruptionis non colligeremus, nisi aliud nobis nota esset. Et propterea dicitur Ecclesiasti. 3. *Vnus interitus est hominis, & iumentorum, & aquæ vniuersique conditio, sicut moritur homo, ita & illa moriuntur* &c. Denique omnia indicia, & signa substantialis compositionis, quæ in homine cogitari possunt, sunt in aliis entibus naturalibus, & præsertim in animantibus, ut ex sequente ratione constabit.

Substantialis formæ indicia varia.

VIII. *Reductio ad principium*
SECUNDA ergo ratio principalis sumitur ex variis indicis, ortis ex accidentibus & operationibus entium naturalium, quæ indicant latere sub illis formam substantialem. Primum cernitur etiam in elementis: nam si aqua verbigratia, calefiat, & postea remoueaturs agens, ab intrinseco reducitur ad pristinam frigiditatem, ut experimento constat: ergo signum est: esse in aqua aliquod intimius principium, à quo iterum manat intensio frigoris, sublati extrinsecis impedimentis: illud autem principium non potest esse nisi forma substantialis: ergo. Anima consequentia probatur, quia nullum potest esse extrinsecum principium illius educationis, tum quia, si illa reductio esset ab extrinseco, non esset per se ac necessaria, sed ex accidente, prout extrinsecum agens casu occurreret: tum etiam quia, discurrendo per omnia principia extrinseca quæ communiter occurrunt, nullum est à quo possit illa actio provenire, quia proximè solum occurrere solet aer circumstantis, qui vel naturaliter non est tam frigidus, sicut aqua, vel ex accidente relinqui solet æque calidus ac ipsa aqua: unde ipse etiam se reducit ad pristinum statum, quantum potest, remote vero solum interueniunt causæ coelestes, & vniuersales, quæ ex se
Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

non sunt determinatæ ad huiusmodi actionem, ut notum est.

IX. *Variæ alie reductioem causæ resoluuntur.*
Secundum vero antecedens, scilicet, nullam aliā causam extrinsecam illius actionis excogitari posse, præter ipsam aquæ formam, probatur, nam quænam erit illa? Dicunt aliqui in quibusdam partibus aquæ semper manere intensum frigus, & ab illis partibus alias, quæ calefactæ fuerunt, frigeri, quod probabile cenlet Caietanus 1. part. qu. 54. articu. 3. & tribuitur Auerroï 2. de Anima, comm. 1. Sed hoc friuolum est, & contra experientiam, sensu enim percipimus totam aquam infusam vasi alicui, esse valde calidam, quacunque ex parte attingatur: si autem essent aliquæ partes adeo frigidæ, vel perciperentur sensu, vel saltem temperarent in aliqua parte aquæ caloris sensum; neutrum autem fit. Est etiam contra rationem Physicam, nam tota aqua secundum omnes suas partes est vniuniformiter difformiter applicata igni naturaliter agenti: ergo secundum omnes partes eodem modo patitur vniuniformiter: quid enim est, quod possit, vel actionem illam impedire, vel ita interrompere, ut in quibusdam partibus fieret, & non in aliis? Item, vel illas partes, quæ frigus retinere dicuntur, possunt calefieri, vel non: si non, ergo neque corrumpi poterunt: si vero possunt calefieri: ergo si tota aqua est sufficienter applicata igni, etiam illæ calefient, vel certe dari potest status, in quo illa potentia reducaturs in actum, & illo posito, adhuc illa aqua reducetur ad pristinam frigiditatem remoto agente contrario, dummodo ad corruptionem aquæ peruentum non sit.

X.
Alij respondent, illam actionem non provenire ab aliquo principio distincto à frigiditate, semper enim manet frigiditas in aliquo gradu, & ipsa statim ac non impeditur, sed reuocat in pristinum statum. Possunt enim in ipsamet frigiditate duo distingui, scilicet essentia, & modus intensiois: & essentia semper manet integra, etiam si intensio minuaturs, ideoque potest ab eadem essentia modus intensiois manere. Sed hæc responsio etiam est falsa. Primò, quia non potest à qualitate remissa intensior gradus procedere, alioqui etiam aer sese efficeret summe calidum & sic de omnibus aliis rebus. Secundò, quia sepe contingit, plures gradus caloris esse in aqua quam frigoris: ergo, etiam remoto extrinseco agente, non posset frigiditas vincere calorem intensum: quia nullo modo à subiecto iuuareturs: cum sola materia de se indifferens sit ad vtrumque accidens. Tertio, quia alias nunquam frigus & calor in gradibus remissis possent quiescere manere in eodem subiecto, sed semper altera qualitas alteram expelleret, se perficiendo vsque ad vltimam intentionem: quia ex parte subiecti (si solum esset materia prima) nullum esset impedimentum, & supponimus omnia alia extrinseca esse sublata.

XI. *Intuit. 8. Metaph. q. 9.*
Alii tandem respondent, necessarium quidem esse aliud principium internum prius frigiditate, quod integrum maneat, etiam si frigiditas remittatur, à quo illa reductio deriuetur: negant tamen illud principium esse formam substantialem, nam ab illa non posset immediate provenire alteratio, sed dicitur esse qualitatem quandam superioris rationis, virtute continentem primas qualitates sensibiles, Veruntamen hæc sententia duobus modis intelligi potest: primo, non negando formam substantialem, sed ponendo illam qualitatem virtualem, mediam inter formam substantialem & primas qualitates sensibiles: & in hoc sensu non repugnat veritati quam probare intendimus: enervat tamen rationem quam prosequimur, & præterea reiicienda est tanquam superuacanea, & gratis conficta, multiplicat enim qualitates sine fundamento, vel experientia vlla, nam emanatio accidentis ab intrinseca forma non indiget alio accidente intermedio, alias

In elementis
nulla qua-
litas est
substantialis
ma con-
sistens.

procederet in infinitum. Item, quia repugnat dari in elementis aliquas qualitates priores primis: sunt autem resse Aristotele primæ qualitates elementorum formalis calor, frigiditas, &c. Unde licet fortasse in mixtis interdum detur qualitas virtute continens calorem, aut frigus, illa tamen & est posterior temperamento primarum qualitaturn connaturali mixto, & non est ad intrinsecam dimanationem primarum qualitaturn in eodem subiecto, sed ad efficiendum propria actione in extrinseca subiecta. Aliter potest intelligi ipsa responsio ita ut intendatè medio auferre formam substantialem, & loco illius ponere qualitatem. In hoc autem sensu intellecta, facile refutatur, quia illa qualitas immediate & per se non sentitur, sed ex hoc effectu naturalis dimanationis dignoscitur: quo ergo fundamento dicitur, illud internum principium esse qualitatem accidentalem, & non formam substantialem? Item illud principium est primus actus materiae, complens cum illa hoc ens naturale, quod aequant appellamus: ergo est actus substantialis, & non accidentalis. Item, illa forma non solum est radix frigoris, sed etiam humiditatis, densitatis, & aliarum proprietatum, quas elementum aquæ requirit, nam de illis potest fieri idem argumentum, quod si per actionem contrariam ab illo naturali statu, quem aqua postulat, immutentur, statim ac contrarium recedit, ad naturalem statum reuertuntur: ergo habet aliam priorem formam à qua deriuantur, quæ immutata maneat: ergo vel singulis respondent singulæ formæ radicales (ut ita dicam) aut virtuales, quod natura abhorret, & est omnino superfluum, vel est vna forma in qua omnes illæ proprietates radicanter & quali colligantur, quod est verissimum: ergo illa forma non est accidentalis, sed superioris ordinis. Est ergo forma substantialis à qua talis reductio provenit, ut communis habet sententia, Avicenna lib. 1. fuffic. ca. 5. Soncin. 9. Metaph. quæst. 8. Soto 2. Phisic. quæst. 1. & aliorum.

XII.

Atque hinc sumi potest aliud indicium quod est confirmatio præcedentis, nam fere evidenti experimento constat etiam in his rebus inanimatis, aut elementis, corruptionem substantialem esse distinctam ab alteratione, loquor in specie de inanimatis, ut à fortiori sit inductio vniuersalis: quoniam in rebus animatis est res evidentiior, ut patebit. Experimentum itaque alterationem, ut verbi gratia, calefactionem aquæ, aut ferri, interdum esse adeo vehementem, ut intensissimus calor in eis sentiat, & nihilominus si actio contrarij agentis cesset, res illæ manent vel integræ, vel fere integræ in substantia sua, & facile etiam ad accidentalem statum reuertuntur: interdum vero adeo procedit alteratio, ut omnimoda transmutatio rei fiat, ita ut quamuis remoueatur agens, nunquam possit passum illud ad pristinum statum redire, neque priores actiones, aut similia accidentia recuperare: interdum etiam in visibili substantiam sensibilem, ut cineres, scoriæ, &c. mutatur, nonnunquam vero omnino consumitur insensibiliter, quia in aliud corpus subtilius & insensibile transformatur, ergo signum evidens est alterationem interdum esse puram, & manere intra latitudinē mutationis accidentalis, interdum vero habere coniunctam maiorem rei mutationem. Hæc autem non potest esse alia nisi quia ipsum substantiale compositum dissolvitur, recedente forma substantiali, dantur ergo substantiales formæ. Probatur vltima subsumptio, quia si tota substantia rei semper maneret æque integra, quantumcunq; procederet alteratio, ipsa de se semper haberet eandem habitudinem ad accidentia, ergo vel semper post quamcunque alterationem maneret quæta sub quibuscunq; accidentibus, quantum esset ex se, & remoto contrario agente, vel certe remotis eisdem agentibus semper rediret ad eadem accidentia.

Et confirmatur hæc ratio, nam videmus quædam accidentia esse ita inseparabilia ab aliquibus subiectis, ut si illa auferantur, vel nimium diminuantur, omnimoda transmutatio fiat in subiectis, ita ut non possint per intrinsecam vim ad pristinum statum redire: ergo illa inseparabilitas provenit ex connexionione tali accidentium cum aliquo principio interno talium rerum. Quod non potest esse materia prima, seu illud primum subiectum quod manet sub omni transmutatione, quia respectu illius nullum est accidens inseparabile, ex his quæ possunt per alterationem acquiri vel amitti. Neque etiam illud principium potest esse aliquid accidens, si sit firmo de primo & radicali principio, nam licet vnum accidens sit inseparabile respectu alterius, ut raritas respectu caloris, vel albedo respectu talis temperamenti primarum qualitaturn: illud tamen temperamenti est inseparabile ab alia priori forma nature suæ relicta: si tamen ergo necessario est in aliqua forma, quæ sit prima respectu accidentium inseparabilium: illa ergo est forma substantialis & non accidentalis, cum constituat propriam essentiam, cui proprietates accidentales connaturaliter, & inseparabiliter insunt.

Tandem formari potest ex hoc indicio alia ratio, quia in vno ente naturali multæ proprietates coniunguntur, quæ interdum ita sunt inter se subordinatæ, ut vna ab altera oriatur, ut voluntas ab intellectu: interdum vero inter se non habent subordinationem, ut calor & humiditas in aere, albedo & dulcedo in lacte, vel plures sensus in animali: ergo hæc multitudo, & varietas proprietatum, præsertim quando posteriori modo se habent, requirit vnam formam in qua omnes vniantur: alioqui essent mere accidentaliter congregatæ in eodem subiecto, & vna omnino sublata, non propter ea recederet alia: ac oppositum constat experientia: ergo signum est, talia accidentia in tali numero, pondere, & mensura in tali subiecto, & ente requisita non habere illam connexionem respectu solius primi subiecti, seu materie primæ, sed respectu alicuius compositi, quod ratione formæ illum accidentium inter se ordinem requirit. Solentque hæc ratio specialiter confirmari in corporibus mixtis, in quibus videmus accidentia contraria ad certos gradus reducta in eodem mixto conservari: id autem non potest provenire ex ipsis qualitatibus, ut per se satis constat, cum potius natura sua pugnent. Neque etiam provenit à causa extrinseca, neque à materia, ut facile patet: ergo oportet ut proveniat à forma. Veruntamen hæc confirmatio, vel nullam omnino habet vim, vel non est distincta ratio à præcedentibus, nam quatuor qualitates primæ ad eam temperiem reductæ, in qua possint simul esse in eodem subiecto, ut in eo perpetuo conserventur in eodem statu, non indigent alia interna causa, vel principio, sed solæ remotione extrinseci agentis corruptentis, quia illæ qualitates in eo gradu constitutæ, nec sunt proprie contrariæ, neque possunt inter se habere actionem: imo sicam habere possent, non posset forma substantialis eam impedire, aut conciliare. Quo fit, ut in viventibus, etiam in homine, ubi forma est maximè vna, non possit impedire actionem inter partes heterogeneas, quia licet in singulis partibus qualitates sint ita temperatæ, ut inter se consentiant respectu sui proprii subiecti, non vero sunt ita temperatæ respectu qualitaturn alterius partis dissimilis. Ex hac ergo conservacione temperamenti, ex contrariis qualitatibus constante, præcise sumpta, non inferitur forma substantialis. Inferitur tamen optime ex eo, quod in huiusmodi temperamento non solum permittuntur (ut ita dicam) qualitates manere in eo gradu, sed etiam in eo ita connectuntur, & ita illum requirunt, ut si altera earum extrinsecus vel augeatur, vel minuat, vel

nuatur, remoto extrinseco agente, statim ad priorem proportionem temperamentum redeat: quod maxime cernitur in animalibus: hoc ergo est signum evidens esse tale temperamentum alicuius formae, in qua illae qualitates connectuntur. Hoc autem signum coincidit cum illo de reductione rei ad naturalem statum.

Ultimo confirmatur haec ratio alio indicio, sumptum ex actione quarundam rerum naturalium: experimur enim rem aliquam habentem plures operandi facultates, dum intente per unam operatur, impeditur, ne per aliam operari possit, aut ne cum tanto conatu: ergo est signum, illas facultates esse subordinatas eidem formae, quae per eas principaliter operatur: nam si nullam subordinationem inter se haberent, neque cum aliquo communi principio, quolibet earum haberet suam operationem independentem ab alia, neque esset ulla ratio, cur conatus unus impediret conatum alterius, magis quam si esset in diuersis subiectis: at vero ex subordinatione ad eandem formam redditur optima ratio, quia cum illa sit finis virtutis, dum intente applicatur ad unam operationem, distrahitur ab altera, & tanto conatu potest vni incurrere, ut ibi exhauriatur eius virtus. Antecedens declaratur ab aliquibus, in rebus seu agentibus naturalibus, quae dum intente agunt ad vincendum contrarium, sese non possunt omnino tueri, quin aliqua ex parte vincantur, vel patiantur a contrario. Verumtamen haec experientia de repensione agentium naturalium non prouenit ex subordinatione plurius facultatum ad unam formam, sed ex eo quod res non est semper aequae potens ad resistendum, ac est ad agendum. Vnde etiam ferrum calidissimum, dum calefacit aquam, ab ea repatitur, quamuis forma ferri nihil prorsus ad illam actionem conferat: imo ibi non intercedunt operationes diuersarum facultatum, sed actio unius qualitatis, scilicet caloris, & passio eidem aliqua ex parte contraria, quae ex eo prouenit, quod calor non est tam potens ad resistendum, sicut ad agendum. Quocirca in rebus inanimatis vix credo posse inueniri experimentum aliquod, quo illud antecedens probetur, quia in actionibus accidentalibus quae a vita non procedunt, non videtur proximè intercedere aliquis concursus formae substantialis, ratione cuius remittatur actio unius facultatis ex conatu alterius. In viuientibus autem, & praesertim in nobis, experimur manifeste huiusmodi effectum: interdum enim interior cogitatio attentata, impedit, ne res etiam praesentes videamus, imo & actionem nutritiuae partis impedire solet diuturna meditatio. Neque refert, si quis dicat hoc prouenire ex concursu spirituum vitalium, qui necessarii sunt ad operationes harum facultatum, & dum ad unam confluunt, aliam destituunt: tum quia ipsamet concursus spirituum vitalium ad unam facultatem potius, quam ad aliam, & signum unius formae vrentis ipsis spiritibus, & facultatibus ad duas actiones, alias nulla esset ratio, cur spiritus magis ad unam facultatem confluerent, quam ad aliam; tum etiam quia intellectualis operatio non fit mediis spiritibus, & tamen conatus & attentio ad illam impedit inferiores actiones. Nec potest hoc tribui cooperationi phantasiae, quae requirit spirituum concursum, nam intellectualis attentio, praesertim si sit vehemens, & circa res superioris ordinis, etiam ipsam phantasiam actionem valde minuit: ergo non prouenit ex spiritibus, sed ex occupatione eiusdem animae circa aliquam operationem.

Formae substantialis causae ipsam clare ostendunt.

Tertia ratio principalis reddi potest a priori ex propriis causis formae substantialis, quae sunt Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

finalis, efficiens, & materialis, nam formalem non habet, cum sit ipsamet forma: vnde ex ipsa nulla potest sumi positiva ratio. Possumus tamen supponere, ex parte eius nullam esse repugnantiam, quod tale genus entis, vel substantiae incompletae occurrit in rerum natura: quae enim repugnantia in hoc fingi, aut excogitari potest? Item, quia non repugnat dari in rerum natura actus substantiales supremi ordinis, qui sunt subsistentes, & non informantes, ut angeli, & actum substantialem ordinis, qui simul sit subsistens & actuans seu informans, ut de anima rationali dictum est: ergo non repugnat dari actus substantiales infimi ordinis, id est, qui sint actus actuantes, & non integre subsistentes, & hos vocauimus formas substantiales. Item, vel repugnaret talis actus, quia actus est, vel quia substantialis est, vel quia haec duo in eadem re coniungi repugnat: nihil horum potest cum probabilitate dici: ergo nec repugnat dari substantialem formam quantum est ex parte eius. Quod si ex parte eius non repugnat, statim facile probabitur, ex aliis causis vel non repugnare, vel etiam esse necessarium. Duae primae partes primi antecedentis per se notae videntur. Prima quidem, quia per se notum est dari in rebus entitates, quae sunt actus, & perfectiones aliarum, sic enim candor est actus albi, & intellectio intelligentis. Secunda vero, quia etiam est per se notum dari in rebus entitates substantiales, cum haec sint aliarum omnium fundamentum. Probanda ergo superest tertia pars, quod nimirum has duas proprietates, seu rationes in eadem entitate coniungi non repugnet: hoc autem patet, tum quia nihil in altera illarum rationum assignari potest, quod cum altera intrinsece repugnet: tum etiam quia ratio actus ex se perfectionem dicit, ergo si illi non repugnat coniungi cum esse accidentali, cur repugnat cum substantiali copulari? tum denique, quia cum ratio substantialis entitatis ad perfectionem simpliciter spectet, magis videtur repugnare cum ratione potentialitatis, quam cum ratione actualitatis: sed primum non repugnat, ut in materia prima constat: ergo nec secundum repugnabit. Atque hinc noua ratio consurgit, nam potentia & actus in omni genere sibi cum proportionem respondent, sed non repugnat dari in rebus naturalibus substantialem potentiam, quae in genere substantiae sit incompletum, & imperfectum ens, ut supra est ostensum, & ex hominis compositione est manifestum: ergo non repugnabit dari actum proportionatum huic potentiae, quo possit in qualibet re naturali actuari, & modo sibi connaturali existere & conseruari.

Atque hinc concluditur facile ratio ex materiali causa desumpta, nam cum materia sit substantialis potentia, continet in suo genere, & in potentia receptiua omnem actum sibi proportionatum: ergo est potens ad causandum illum in suo genere, si aliunde non repugnat: ergo ex hac parte habet substantialis forma materialis sufficientem causam ut esse possit. Rursus concluditur ratio ex causa efficienti, nam si sit sermo de prima causa, non potest illi deesse virtus, qua efficere potuerit in vniuerso formas substantiales actuantes materiam, vel dependenter, vel independentem ab illa: iuxta varios gradus & perfectiones talium formarum, supposita non repugnantia earum; ergo cum tales formae sint necessariae in rerum natura, effectus sunt ab huiusmodi causa. Si autem sit sermo de causa proxima, postea videndum est, quanam intercedere possit respectu vniuersi, quae formae. Nunc sufficiat dicere, non posse talem causam deesse, si talis effectus ad rerum naturalium constitutionem est necessarius: vnde si causis creatis interdum haec virtus deficiat, ad causalitatem primae causae spectat, ut munus etiam causae proxime suppleat: quod, per se loquendo, solum facit in anima

XVII.

Ex materialis causa efficiens demonstratur.

D d 3 ma

XVI.

Substantialem formam ostendunt.

ma rationali quantum ad effectiorem eius: aliis enim formis ex modo quo fiunt, non repugnat fieri ab agentibus creatis, cum fiant cum concursu materiae, ut statim explicabimus. An vero in talibus agentibus sit sufficiens virtus, dicemus tractando de causa efficien: e.

XVIII.
Præcipuum
index for-
mæ finis ip-
sum est.

Igitur præcipua ratio sumenda est ex fine formæ substantialis, qui est constituere & comple e essentiam entis naturalis, qui finis seu effectus est absolute necessarius in rerum natura: alioqui nihil esset in rebus corporeis in sua substantiali natura completum, & perfectum: neque esset multitudo & varietas specierum substantialium, in qua maxime consistit huius universi corporei mirabilis dispositio, & pulchritudo. Ad hunc ergo finem est omnino necessaria substantialis forma, quia cum materia sit valde imperfectum ens, non potest in illa sola consistere integra universi cuiusque rei essentia. Deinde, quia materia quatenus est primum subiectum, est una & eadem in omnibus rebus naturalibus: ergo non potest in sola illa consistere earum essentia, alioqui omnia essent unius essentia, solumque accidentaliter differrent: quod repugnat amplitudini, & pulchritudini totius universi, quæ ex specierum varietate maxime confurgit. Quod significari videtur Genes. in illis verbis: *Facientem semen iuxta genus suum, vel, secundum speciem suam.* Et sæpe fit illa repetitio iuxta species suas, & in genere suo, & tandem concluditur: *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona:* quia nimirum totius universi completa bonitas ex illa varietate confurgit. Quam etiam variæ rerum virtutes & operationes, & mutæ generationes & corruptiones satis ostendunt, ut declaratum est. Aliquid ergo præter materiam est ipsi addendum, quo essentia universi cuiusque rei compleatur: cum autem materia sit potentia, id quod ei additur ad complendam essentiam erit actus, quia potentia dicitur essentialem ordinem ad actum.

XIX.

Non potest autem ille actus qui ad complendam rei essentiam adiungitur materiæ, esse actus accidentalis. Primum quidem quia ex actu & potentia diversorum ordinum non completur essentia vere ac per se una: essentia autem rei naturalis & substantialis esse debet vere ac per se una: aliàs non esset una substantia. Secundo quia cum materia sit substantialis potentia, non expletur per actum accidentalem: ergo cum illo non potest complere veram essentia rei naturalis. Tertio quia si talis actus est accidentalis, interrogo cuiusmodi accidat. Aut enim accedit composito ex illo actu & potentia, ut tale est: & hoc repugnat, quia cum compositum illud intrinsece consistat ex tali forma, non potest ei accedere: quomodo etiam albedo non est accidens albi, ut album est, sed subiecti albi. Aut accedit materiæ seu subiecto substantiali: & sic interrogo rursus cur dicatur ei accedere? Vel enim quia potest materia esse cum tali actu, & etiam sine illo. Et hoc non est satis, aliàs etiam anima rationalis esset accidens corporis: hoc ergo commune esse potest tam substantiali actui, quam accidentali. Vel est, quia talis forma pendet à materia in suo esse: & hoc etiam non est satis, quia etiam partes substantiæ possunt pendere ab aliis partibus: & materia ipsa pendet suo modo à forma: sunt itaque varij modi dependentiæ, & non repugnat incompletæ alicui substantiæ quod pendeat à subiecto eiusdem ordinis. Vel denique dicitur accidens, quia in suo esse habet entitatem ita imperfectam, & diminutam, ut sit inferioris ordinis quam tota latitudo substantiæ. Et hoc in primis est gratis & sine fundamento dictum: unde enim constat illum actum materiæ, ad quem ipsa per se primo ordinatur, quicquid cum ipsa complet essentiam rei naturalis, esse tam diminutam, & incompletam entitatem? Deinde repugnat fini talis formæ, quia, ut dixi non potest ex subiecto substantiali, & forma accidentali, componi una essentia substantialis, maxime cum forma sit quæ dat ultimum

gradum, & complementum essentia. Propter quod merito dixit Aristoteles. *Physicorum ca. 6. substantiam non componi ex non substantiis:* constat autem res naturales, earumque essentias substantiales esse, ac per se una: est ergo certissimum dogma philosophicum de substantialibus formis.

Soluntur argumenta.

Ex rationibus dubitandi in principio positis, duæ primæ ex dictis solutæ relinquuntur. Ad primam enim negatur deesse in rebus naturalibus sufficientia indicia & effectus, per quos sufficienter deueniri possit in cognitionem formarum substantialium, negaturque subinde aut actiones omnes, aut transformationes saluari posse sine formis substantialibus. Ad secundam negatur repugnare, quod aliqua forma sit subsistens & informans, vel in diversis statibus, vel etiam in eodem, ut latius declarabimus infra tractando de subsistentia. Negatur etiam, repugnare esse formam dependentem à subiecto, & esse substantialem, ut paulo ante dictum est: quomodo autem differat hæc dependentia ab inhzrentia accidentis, dicemus disput. sequenti. In tertio vero argumento petitur specialis difficultas, quam oportet sequenti sectione tractare.

SECTIO II.

Quomodo possit forma substantialis fieri in materia, & ex materia.

Ratio dubitandi tacta est in præcedenti sectione: nam forma substantialis est res distincta à materia, vel ergo illa res est aliquid ante generationem, vel nihil: si est aliquid, ergo est forma substantialis antequam fiat, nam illa res est indivisibilis, & essentialiter est forma substantialis: non ergo potest illa res esse aliquid ante generationem, quin sit substantialis forma: hoc autem est impossibile, cum quia aliàs nulla esset substantialis generatio, cum etiam quia aliàs esset simul in materia, formæ repugnantes. Si vero eligatur altera pars, nimirum formam ante generationem nihil esse, sequitur formam ex nihilo fieri; quod repugnat Philosophorum axiomati, *Ex nihilo nihil fit.* Nec satisfacit qui responderit, formam non fieri, sed compositum: compositum autem fieri ex materia, & ideo nihil esse quod ex nihilo fiat: hoc (inquam) non satisfacit, quia magis consistit in verbis, & modo loquendi, quam in re: nam forma re vera antea non erat, & postea est: ergo facta est. Item, quia compositum non fit nisi quatenus ex materia & forma componitur, non autem componitur nisi ex entibus factis. Item, quia cum totum corrumpitur, forma vere definit esse, transiitque in nihilum, nam quæ antea erat aliquid, postea est nihil, ergo cum totum incipit esse, forma etiam fit.

Propter hanc difficultatem antiqui Philosophi negarunt formas substantiales: & omnia fieri per solam accidentium mutationem existimarunt. Quorum sententia improbata iam est ex demonstratione substantialis formæ, & generationis ac corruptionis, nunc vero addimus eos non soluisse difficultatem, negando substantiales formas, nisi etiam accidentales negent, quæ vere & realiter de nouo fiant, & consequenter dicant nullam esse in rebus mutationem nisi fortasse localem, sed videri res transmutari, quia quæ apparebant, occultantur, & quæ occultæ erant, apparent; quod quam sit absurdum, perspicuum est. Assumptum patet, quia de forma accidentali potest eadem difficultas obici, nam etiam illa forma cum est, habet suam realitatem, & entitatem. Aut ergo illa antequam fiat, erat aliquid, vel nihil: si aliquid, ergo non